

С Т А Н О В И Щ Е

от проф. д-р Минко Стоев Хаджийски

за дисертационен труд на КХАЛЕД САЛМАН на

**тема: „ВЛИЯНИЕ НА РАЗКРИВАНЕТО НА СЕКСУАЛНО
НАСИЛИЕ ВЪРХУ ПСИХИЧНОТО ЗДРАВЕ НА ЖЕРТВАТА“,
представен за придобиване на ОНС „Доктор“ в професионално
направление 3.2, „Психология“**

Сексуалното насилие извършвано в различни форми и степени на жестокост винаги е било проблем за цивилизованите общества. Спрямо него са предприемани различни санкции от социален, наказателен или традиционно-религиозен характер. Въпреки това, в модерния живот то не намалява, а някъде дори бележи ръст. В арабската култура, особено когато е в досега със съвремените феномени на свободното поведение и информираност, проявите свързани със сексуално насилие, изглежда се увеличават, което представлява зночим социален и криминологичен проблем. Дори строгите норми на традиционния морал и обичайно право не са в състояние да възпират ефективно агресивните прояви на явлениято.

За това то трябва да се изследва в социален, психологически и криминологически аспект. В опита да се представи изнасилването от гледна точка на влиянието му върху психичното здраве и състояние на жертвите, чрез изследване на институционално ангажираните субекти, виждам основният принос на този труд.

Дисертацията на Кхалед Салман е структурирана във въведение, 3 глави, заключение и препоръки. Обемът е 185 страници. Най-важните

резултати са представени в 59 таблици в основния текст и в 4 приложения. Списъкът с използваната литература се състои от 74 източника на английски език.

Във въведението, освен представяне на проблема, авторът аргументира убедително необходимостта от задълбочени проучвания изразени в твърдението, „предвид липсата на изследвания върху социалния контекст на изнасилването в град Ерусалим по-специално и последиците...“ трябва да се правят такива за евентуална помощ на жертвите и „контролиране на последиците.

В *Първата глава* „Сравнителен анализ на теории за взаимоотношенията между жертва и насилник“ авторът прави преглед на няколко основни теории, обясняващи насилническото поведение. Изхождайки от това се подхожда към описание на параметрите на самото изследване. *Целта* е формулирана разгърнато и представена в четири задачи. Формулирани са и няколко изследователски въпроса, които могат да се приемат като обща разгърната хипотеза. Същата е насочена към връзки на явлението със семейство, религия, психически последици и виктимологичен аспекти. Подробно са описани концептуалната и изследователска рамка на изследването.

Втората глава „Литературен преглед на предишни изследвания.Методология на емпиричното изследване.“ Се прави преглед на литературата, свързана с изнасилванията сред арабските семейства в Йерусалим. Традиционната концепция за причините за изнасилването в арабската общност се представя в шест групи причини, които обхващат различни страни от битов, социален, икономически, психологически, технологичен, медиен и културен характер. На тази база са изведени 16 най-важни фактори, които водят до изнасилване. В теоретично – изследователски план се разглежда психологическата страна на

сексуалното насилие, което се свързва с агресията, като по-общ психологически феномен. Описа ни са и няколко психологически теории в поведенчески, аналитичен, когнитивно-емоционален и биологичен дискурс. Интерес представляват и накратко представените резултати от изследвания на арабски автори по въпросите на сексуалното насилие.

В параграф 4 се дава описание на методологията на изследването, определено като поставено на количествен дескриптивно-аналитичен подход, реализиран в две фази. Основният инструмент е *въпросник*, който е тестван пилотно. Анализът на данните е статистически с SPSS.

В *Третата глава* „Резултати и обсъждане“ се дават резултатите от т.н. „пилотно проучване“ и се прави анализ. Сериозно мотивиран от идеята да представи един оригинален поглед на тази проблематика авторът подхожда в известен смисъл нетрадиционно в изследователската си част на работата. Резултатите са представени таблично в проценти и анализирани количествено описателно. А Отделно е направен статистически анализ според направената заявка. Интересен в известен смисъл е подходът за анализиране чрез статистически установени зависимости в психологическата част от изследването. Правенето на изводи, чрез хипотези, които по скоро се подразбират и то в такъв значителен /21/ брой е необичайно за подобен вид изследване. Това обаче не го прави невалидно или самоцелно, а допълва картината. Практическа стойност има изследването на мнението на респондентите относно методите за помагача намеса към жертвите на насилие.

Към заключението има формулирани 14 препоръки към институциите, касаещи проблема за сексуалното насилие.

Приносите са дадени от автора описателно, разделени на научни и практически. Същите са подкрепени, макар и ненужно с изследователски

резултати и данни. Като значими за теорията и практиката може обобщено да се изведат следните:

- Проучване на литературата и изследванията върху проблема за сексуалното насилие в различните му аспекти;
- Точно, ясно и аргументирано са разграничени и обяснени понятията агресия, сексуално насилие, психологически основи на агресивното поведение.
- Изследване на вижданията на представители на институциите по проблема.
- Направени са ценни практически заключения, изводи и препоръки, които произтичат от коректно анализирани данни.

Бележки. По същинската старана на дисертационният труд нямам значителни бележки. Такива могат да се направят по оформлението, но на този етап нямат значение за общата положително оценка.

Заключение. Намирам дисертационният труд на Кхалед Салман за издържан, в научно отношение и полезен за практиката и гласувам положително за присъждане на ОНС „доктор“.

5.01.2024 г.

ПОДПИС:

/Проф.д-р М.Хаджийски/